

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. R. Kok, Soest; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Op de lijdensschool

„En alle kastijding als die tegenwoordig is, schijnt geen zaak van vreugde, maar van droefheid te zijn; doch daarna geeft zij van zich een vreedzame vrucht der gerechtigheid dengenen, die door dezelve geoefend zijn.”

Hebreë 12 : 11.

Ieder kind van God komt terecht op de school van het lijden. De banken op die school zijn harde banken en zitten niet gemakkelijk. Wij huiveren voor elke vorm van lijden. En dat is te begrijpen. Dat is menselijk. Wij zeggen: mijn „vlees” kan niet tegen tegenspoed, maar de Heere spaart geen „vlees en bloed”. De roede en het kindschap horen bijéén! Veel rampen en wederwaardigheên, zijn des vromen lot!

En dat schijnt geen zaak van vreugde te zijn, zegt de apostel. Nee. Inderdaad! Wij willen graag de hoogte in en willen niet vernederd worden. Wij willen majesteiten zijn in het purper en geen tollenaars in het boetkleed! Het woord kastijding heeft naar het grieks de betekenis van opvoeding. De Heere kastijdt Zijn kinderen niet zo maar. Niet naar willekeur! Maar tot ons nut! „Opdat wij Zijner heiligheid zouden deelachtig worden”. Vs. 10. Ook Gods kinderen dragen een zondig bestaan in zich om. Zij moeten sterven aan de wereld en de zonde. Zij moeten het vreemdelingschap beoefenen. En denkt u geschikt te zullen worden voor de hemel door de koesterende zonneschijn van het gemak van deze wereld? Let op de gesteldheid van uw hart, hoe geneigd bent u te verheffen, God te vergeten, weggevoerd te worden met de ijdelheden der wereld, ja tot welke dwaasheden u in staat bent!

Ook in de manier van kastijden betoont de Heere Zich als de Wijze Opvoeder! De Heere treft Zijn kinderen altijd in hun afgoden! Zie maar naar Jacob. Jozef en Benjamin waren zijn lievelingskinderen. En juist hierin wordt hij getroffen! Jozef weg en nu ook nog Benjamin. „Al deze dingen zijn tegen mij”. Als Jacob eerlijk is, zal hij moeten zeggen: „Ik ben tegen al deze dingen!” Want we willen er niet aan! Hoor maar wat de apostel zegt: „en alle kastijding als die tegenwoordig is, schijnt geen zaak van vreugde, maar van droefheid te zijn”.

Inderdaad. Asaf werd opstandig. Het levenspad van zijn buurman, die met God noch gebod rekende, was ontuind met rozen en dat van hem met doornen. Zijn bestraffing was er iedere morgen. Het ergste van alles is wanneer onder dit alles de Heere Zijn Aangezicht verbergt. Dat is bitterder dan de dood, zegt onze belijdenis. Wanneer wij er niet „onder” kunnen komen, het niet met God eens kunnen worden, dan leven wij in het gemis van Gods gunst en gemeenschap. „Wie heeft zich tegen den Heere verzet en vrede gehad?”, zegt Job. David klaagde dat zijn beenderen verouderden en zijn sap veranderd werd in zomerdroogten. Bij hem lagen oorzaken. Hij was in zonden gevallen. Maar ook al liggen er geen bijzondere oorzaken, we moeten elk lijden en alle tegenspoed in verband brengen met de zonde.

De Heere kastijdt wel, maar nooit naar onze zonden. Want dan zouden wij onmiddellijk moeten weggevaagd worden van de aarde naar de buitenste duisternis. Hij slaat met

medelijden. Met mate. Gelijk een vader doet. Met Zijn Hand slaat Hij, maar met Zijn Hart telt Hij. Hij weet hoe breed de schouders zijn van Zijn kinderen. Als Gods kinderen op hun plaats zijn, leren zij dat inzien. Dan zeggen zij niet: wat is de Heere hard, maar wat ben ik slecht!

Op de lijdensschool moeten vier klassen doorlopen worden: ik moet lijden; ik kan lijden; ik wil lijden; ik mag lijden. Wie „verhoogd” wordt naar de vierde klas, ontvangt een vreedzame vrucht der gerechtigheid. Ik mag lijden. Wat in die klas geleerd wordt? Zelfkennis - lijdzaamheid - ootmoed - geloof. Ons leven wordt daarna wonderlijk verrijkt en verdiept. Job hield dankdag op de puinhoop van zijn leven. Paulus dankte voor de doorn in het vlees. Gods genade was hem genoeg. Een geoefend christen zei: mijn beste huissieraad is mijn kruis. Zeker, die vrucht is er niet ineens. Die moet rijpen. Daar moeten vier klassen voor doorlopen worden. En Gods kinderen blijven ook niet steeds op die hoogte. Ze vallen ook gedurig terug naar een lagere klas! Ik mag lijden. Paulus zegt er toe verwaardigd te zijn om Christus’ wil smaadheid te lijden. Hij vond het dus een eer! Dan worden er psalmen gezongen in de nacht. Dan wordt ervaren wat het geloof vermag. Wat ik aan mijn God heb! De wereld moet ook veel mee maken. Enerlei wedervaart de rechtvaardige als de onrechtvaardige. Maar zij worden er niet in geoefend. Uit veel lijden mogen we dus niet het kindschap concluderen!

Alles is vrucht van Christus. Hij hing op Golgotha onder een gesloten hemel. Hij moest de gunst van Zijn Vader missen om die te verwerven voor Zijn volk. Ook deze vrucht van de lijdensschool is uit Christus. Hadden Gods kinderen een helderder blik op de andere wereld, zij zouden niet zoveel geven om het glimlachen of fronsen van deze wereld. Hoe vaster zij zich aan de gelukzaligheid van de toekomstige wereld mogen klemmen, des te lichter zal het hen vallen hun kruis vrolijk te dragen en elke weg goed te keuren, die de Heere met hen gaat. Dan doet de Heere het nooit verkeerd!

Wie in wegen van leed en druk en kruis een arme zondaar voor God mag worden, heeft hierin het onbedrieglijke kenmerk van het kindschap Gods.

„En alle kastijding als die tegenwoordig is, schijnt geen zaak van vreugde, maar van droefheid te zijn; doch daarna . . .”. Kent u het geheim van het „daarna”? Dan stemt u in met Paulus: „Want ik houd het daarvoor, dat het lijden dezès tegenwoordigen tijds niet is te waarderen tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden”.

Rotterdam

Ds. P. Beekhuis

De Tabernakel

Zevende les.

HET KOPEREN WASVAT

De beschrijving ervan vinden we vermeld in Exodus 30 : 18 - 21.

We lezen van de opdracht, van het materiaal, van de plaats waar het stond in het Voorhof en van de dienst eraan verbonden.

Exodus 38 geeft nog een bijzonderheid daarbij op, namelijk, dat het gemaakt was van koper en wel van de „spiegels” der vrouwen, die te hoop kwamen voor de deur van de tent der samenkomst.

Van de administratie

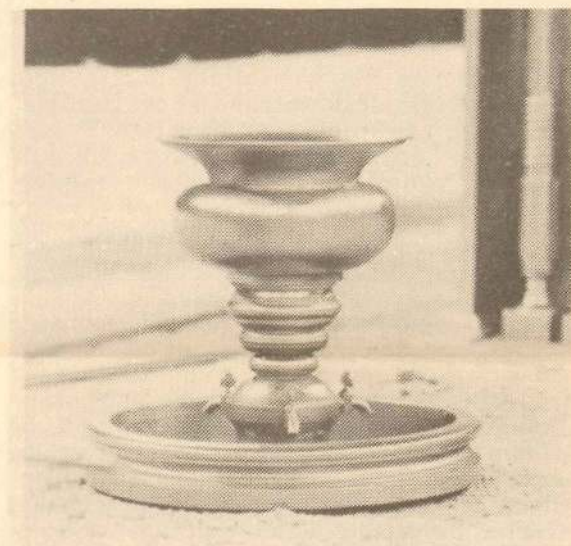
Op onze vraag in het vorig blad om het juist adres van abonnees, hebben we enkele reacties gehad, zodat er van een paar het juiste adres werd ontvangen of dat er een adres moest vervallen wegens overlijden.

We hopen dat we van de overige adressen ook nog het juiste te weten komen.

3 nieuwe abonnees werden weer ingeboekt, terwijl we aan giften totaal f 179,50 hebben ontvangen, waarvan f 100,- gevonden in de kollekte van Dordrecht-C en nog f 10,- voor de ontmoetingsdag in Kampen.

Voor alles weer hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Tel. 01720 - 74202, giro 704350.

Naar de Hebreeuwse tekst staat er: „De vrouwen die de strijd streden.” Het woord „de strijd” vinden we ook in Numeri 4 : 3: „Al wie tot deze strijd inkomt, om het werk in de tent der samenkomst te doen.”

Even een opmerking over die „te hoop komende vrouwen” vòòr de deur van de Tabernakel. Met deze vrouwen worden niet bedoeld in een zelfde zin als van de vrouwen in de dagen van Eli, wier godsdienst werd gebruikt tot een deksel van ontucht. O neen, het waren vrouwen, die zich in gebed en worsteling toewijdden aan de dienst des Heeren, zoals we lezen van „Anna” bij de „Voorstelling” van Jezus in de tempel.

De spiegels van de vrouwen waren dus van koper, d.w.z. het koper weerkaatste het beeld. Welnu, dit koper werd gegeven door de vrouwen voor de dienst des Heeren, dat was hier voor de vervaardiging van het wasvat. Welke vorm had het wasvat? Het had de vorm van een bol, een schaal. Men neemt dus aan: rond, evenals later in de tempel van Salomo.

Het stond op een koperen voet. In de tempel van Salomo stond het wasvat op „12 runderen”.

Onder aan de voet van het wasvat was een reservoir met kranen, dus als een „bassin”, waarin de priesters hun handen en voeten konden wassen, tot de diensten in Gods heiligdom. Want noodzakelijk was de reiniging en de heiliging tot 's Heeren dienst. Maar, waar bleef het vuile water? Men neemt aan, dat onder dat reservoir een put was gemaakt, waarin dat vuile water kon weglopen. Het water uit het wasvat van Salomo's tempel werd afgevoerd naar de beek Kedron.

Van deze heiliging sprak ook de zalving van het wasvat, in Exodus 40 : 11, waar we lezen: „Dan zult gij het wasvat zalven en deszelfs voet, en gij zult het heiligen.” Dat was met de heilige zalfolie.

We komen nu bij de plaatsing van het wasvat in het Voorhof.

Wanneer we in gedachten het „Voorhof” betreden, passeren we eerst het brand-offeraltaar, hetwelk we hebben besproken. Tussen het brandofferaltaar en het „Heilige” met het „Heilige der Heiligen” stond het wasvat.

Eerst dus het altaar en dan het wasvat.

Hiervan ging een treffende spraak uit.

Eerst moest de „verzoening” met God plaats vinden. Want daáruit alleen vloeien al Gods heilsweldaden voort. Dat is immers de volgorde in de „orde des heils”, langs welke de Heere Zijn heilsweldaden wegschenkt.

Al die weldaden vloeien voort uit het enige en volkomen zoenoffer van Christus. Door Zijn dierbaar bloed heeft Hij de heilsweldaden verworven. Daarin ligt voor Gods Sion de enige grond van haar zaligheid!

En uit diè grond vloeit dus voort de TOEPASSING van de weldaden, dat is dus ook de reiniging en heiliging van de zondaar. En die toch is uit Christus!

Zal de ontdekte zondaar, ontdekt aan het vuil zijner zonde en overtredingen, dan aanstonds dit heilsbevindelijk zien en verstaan? Zeker, Gods onderscheidende leidingen kunnen dit in kortere tijd bewerken. Sommigen van Gods kinderen komen spoediger tot de geloofskennis van Christus en tot de omhelzing van Hem dan anderen.

En blijft 't dan daarbij? Hebben zij dan geen reiniging en heiliging nodig? Ongetwijfeld. De Heere maakt van hen geen „antinomianen. Spreekt David niet van zijn „verborgen afdwalingen”?

En Paulus niet van zijn strijd, zoals hij schrijft in Romeinen 7 : 19: „Want het goede, dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik.”

De plaats van het wasvat was dus gesteld tussen het brandofferaltaar en het „Heilige”. We zouden 't zo kunnen samenvatten: Tussen het altaar en al het dienstwerk van de priesters en de Levieten stond de reiniging, verricht bij het wasvat!

Dat brengt ons tot een andere belichting van de plaatsing van het wasvat in het Voorhof, namelijk deze.

Vóór de verrichting van het dienstwerk door de priesters, de diensten bij het brandofferaltaar en die in het Heilige en het Heilige der Heiligen was dus nodig de „reiniging” en de „heiliging”. Dat was het wassen van de handen en van de voeten, wijzend op de handel en wandel.

Alleen bij de inwijding van de Tabernakel moesten de priesters zich helemaal wassen. Bij de verdere diensten dus handen en voeten alleen.

En deze reiniging was zó strikt noodzakelijk, dat bij 't nalaten ervan de doodstraf moest volgen. En daarom: eerst naar het wasvat en dan het dienstwerk, naar het altaar.

Deze reiniging van de priesters was dus noodzakelijk, omdat zijzelf onrein waren en alzo onbekwaam tot hun dienstwerk.

David mocht de geestelijke strekking ervan verstaan. Dat beluisteren we in psalm 26, waar hij in vers 6 getuigt:

„Ik was mijn handen in onschuld, en ik ga rondom Uw altaar, o Heere! Om te doen horen de stem des lofs en om te vertellen al Uwe wonderen.” „In onschuld” zegt hij. Ja, want hij mocht ervaren door het geloof de verzoenende kracht van het bloed van het Lam!

En nu is heel het reinigende water van het wasvat ook een zeer kostelijke afbeelding van het werk van de HEILIGE GEEST. Lezen we daarvan niet in Ezech. 36 vers 25:

„Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden; van al uw onreinigheden en van al uwe dregoden zal ik u reinigen.” Ook spreekt daarvan Efeze 5 : 26:

„Opdat Hij haar heiligen zou, haar gereinigd hebbende met het bad des waters door het Woord.”

Deze reiniging houdt ook verband met wat Jezus zeide bij de „voetwassing” in de paaszaal tot Petrus: „Die gewassen is, heeft niet van node dan de voeten te wassen, maar is geheel rein.” Het gaat hier niet over de hoeveelheid van water, omdat het afbeeldend is. Dat geldt ook van het water bij onze doop.

Zo is het reinigend water rijke afschaduwing van het reinigend en heiligend werk van de Heilige Geest! Zowel in de wedergeboorte als van de „dagelijkse” reiniging.

Helaas, wat is de oorzaak, dat Gods kind vaak

zo donker gesteld is, dat het zo weinig van die kostelijke beleving heeft?

Zou het niet hiêrdoor zijn, dat het zo weinig gebruik maakt van het wasvat! En het is toch ook een „priesterlijk volk”.

Maar nu is het water van het koperen wasvat ook een profetische heenwijzing naar de nieuwe tempel, zoals Ezechiël deze in een visioen zag vanuit Babel.

Hij zag, dat vanonder de dorpel van het Huis des Heeren aan de Oostzijde water sijpelde, hetwelk een steeds bredere en diepere rivier werd, aan beide zijden van haar oevers vruchtbaar geboomte. Dat water vanonder de dorpel komend, liep binnen aan de rechterzijde van het altaar, zo lezen we in Ezechiël 47 : 1.

Welnu, zou dat water ook niet een uitbeelding kunnen zijn van het koperen wasvat in de tabernakel, ja, een zekere vervulling ervan? Maar dan in de zin van de zegen der reiniging, namelijk de heiliging des levens. Dat is de lust en liefde tot dienen. Dat is:

„Mijn hart, o Hemelmajesteit, is tot Uw lof en dienst bereid !”

Dr.

v.L.

Uit de gouden Schatkist

3.

EEN HARTE KLACHT 2

Thans willen we met de hulp des Heeren een poging aanvangen om de harte klacht zoals die in het vorige artikel werd beschreven te beantwoorden.

Mocht het zijn tot verkwikking en ondersteuning voor de geestelijk bedrukte en tot eer van de Koning der Kerk.

Dit is gewis een zeer benarde toestand en zou ondragelijk zijn, ware het niet dat de getrouwe Herder op een verborgen wijze tijdige ondersteuning gaf, en de woedende vijand palen stelde die hij niet overschrijden kan, zeggende: „Tot hiertoe zult gij komen en niet verder.” (Job 38 : 11).

De Heere kent ons gestel en heeft beloofd met elke verzoeking te schenken, om die te kunnen dragen, of een weg te beschikken ter uitkomst. (1 Cor. 10 : 13).

Twee zaken dienen hier gemeld te worden tot aanmoediging van zulke zielen om op redding te blijven wachten en dezelve met vertrouwen tegemoet te zien.

De eerste is de voorbeelden der heiligen. Acht uw lot niet vreemd alsof u iets nieuws en ongehoords overkomt. Duizenden en tienduizenden die nu al in de eeuwige heerlijkheid zijn, hebben voor u uit deze beker geproefd, ja diep uit dezelve gedronken. En velen die nog op aarde zijn en zich thans in het licht van Gods aanschijn mogen verheugen zeiden in vroeger tijd, zoals u nu zegt: „Ik zal nog eenmaal door de hand dezer vijanden omkomen. De Heere heeft mij ganselijk verstoten. Ik zal het goede niet aanschouwen in het land der levenden.” (1 Sam. 27 : 1; Ps. 74 : 1).

Of begeert u schriftuurlijke bewijzen? Lees dan alleen maar het boek Job, de Psalmen, en de Klaagliederen van Jeremia, en u zult overtuigd worden dat sommigen die u onder de meest begunstigde kinderen des Heeren telt in zulk een toestand zijn geweest, waarin zij zich van uitdrukkingen bedienden, zo juist passende op uw geval, alsof ze alleen om u beschreven waren.

Immers klagen zij: „Hij heeft mij gebroken met breuk op breuk.” - „Uw pijlen zijn in mij gedaald.” - „Gij schrijft bittere dingen tegen mij.” - „Hij heeft mijn wegen toegemuurd.” - „Gij hebt U met een wolk bedekt, zodat er geen gebod door kwam.” (Job 16 : 14; 13 : 26; 33 : 10; Ps. 38 : 3; Klaagl. 3 : 9, 44).

Deze maken slechts een klein gedeelte uit van hun klachten; en wat kunt u meer zeggen dan dit?

Wederom, let op de dierbare beloften van Gods Woord. Zijn deze niet uitdrukkelijk tot u gericht?

Beschouwt u zich als een van God afgekeerde? Dan roept de Heere u toe: „Bekeert u gij afkerige kinderen, en Ik zal u aannemen. Keert weder, Ik zal uw afkeringen genezen.” (Jer. 3 : 14, 22).

Acht u uw zonden veel groter dan die van anderen? De Heere zegt: „Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol.” (Jes. 1:18). Vindt u reden te klagen over de hardheid van uw hart? Merk op het antwoord dat de Heere u geeft: „Hoor naar Mij, gij stijven van harte,

gij die verre van de gerechtigheid zijt. Ik breng Mijn gerechtigheid nabij, zij zal niet verre wezen.” (Jes. 46 : 12, 13).

Is er iets in uw toestand dat deze bijzonderlijk kommerlijk maakt, iets dat u zelfs niet graag aan uw liefste boezemvriend zou willen bekend maken, - vreest echter niet, de mond der Waarheid zelf heeft gezegd: „Alle zonden en lasteringen zal de mensen vergeven worden.” En: „De goddeloze verlate zijn weg, en de ongerechte man zijn gedachten, en hij bekere zich tot de Heere; zo zal Hij zich zijner ontfermen, en tot onze God, want Hij vergeeft menigvuldiglijk.” (Matth. 12 : 31; Jes. 55 : 7).

Dan, na alles gezegd te hebben zijn wij nog maar slechte vertroosters. Met Gods Woord zelf in onze mond, spreken wij maar al te vaak vergeefs. Het is de Heere alleen, die de lippen kan openen. (Ps. 51 : 17).

En och, mocht dit schrijven, door Zijn genaderijke tegenwoordigheid, gezegend worden voor allen die dit lezen. Dat onze wonden mochten genezen en onze tongen worden losgemaakt, om Zijn lof te verkondigen.

Een volgende maal hopen we D.V. nog te schrijven aangaande de wijze waarop de Heere de bedrukte komt te verlichten.

John Newton.

Leven naar Gods wil

4. Veranderd getij en Schriftondermijning

Het is al weer meerdere weken geleden, dat het laatste artikel in ons blad stond over „leven naar Gods wil”. Door allerlei oorzaken was ik er niet aan toe gekomen om verder te gaan. Ik ben blij nu weer tijd en gelegenheid te hebben. U weet dat het de vorige keer ging over de toenemende verachting van Gods Wet, die in het leven openbaar komt. Daarbij hebben we niet alleen gelet op het steeds verder verwijderd worden van de normen van de Wet des Heeren in de gehele samenleving, maar ook op de veranderende houding van wie een beter geluid verwacht moest worden. Dáár, wáár tot vóór enkele tientallen jaren de geldigheid van de eisen van de Wet nog onderstreept werd, wordt nu steeds meer tekort gedaan aan het leven naar Gods geboden. Dat is toch het ontstellende in de zaak waarover we het hebben. Op het bredere erf van de kerk wordt een levensopenbaring bevorderd, waarin de geboden Gods steeds verder worden weggedrongen. Vorige keer heb ik daarvan een voorbeeld gegeven. Het was nog van iemand, die binnen de Gereformeerde Kerken als vrij behoudend wordt gezien. Het ging over de heiliging van de Dag des Heeren. Vijf en twintig jaar geleden critiek op hen die deze dag doorbrengen naar eigen goeddunken en nú critiek op hen, die een naar zijn gevoelen die dag alleen in een „wettisch kader” kunnen zien.

Het is niet moeilijk andere voorbeelden te geven van het veranderend getij op dit gebied. Ten aanzien van het zevende gebod is het ook opmerkelijk hoe de houding in ongeveer dezelfde tijd veranderd is. In 1952 verscheen er van de Hervormde Kerk een herderlijk schrijven over het huwelijk. Daarin werd bijv. geslachtsgemeenschap vóór het huwelijk afgewezen: „op grond van de Bijbelse huwelijksopvatting en het groot gebod der liefde, dat we de naaste geen kwaad zullen berokkenen moet vóór-huwelijkse geslachtsgemeenschap worden afgewezen”. Ruim tien jaar later, in 1963, deed de synode van de Gereformeerde Kerken deze uitspraak: „Elke geslachtsgemeenschap, die aan het huwelijk voorafgaat, moet als strijdig met Gods Woord worden veroordeeld”. Vergelijk dat nu eens met de opvattingen, die men er vandaag in beide kerkgenootschappen op na houdt in toonaangevende kringen. Het samenwonen van ongehuwden, die overigens hun gang gaan in het samenleven en nooit tot een huwelijk komen, wordt verdedigd. Zoiets moet je respecteren als een liefde-relatie! En wel heel bedroevend is het veranderend getij uitgekomen in een uitspraak van een wetenschappelijk medewerker aan de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Kampen. Helemaal geen bezwaar tegen geslachtsgemeenschap buiten het huwelijk want het bestaande huwelijk is nog maar anderhalve eeuw oud! In wezen wordt daar met het huwelijk als inzet van God gewoon afgerekend.

Daarmee wil ik niet zeggen dat ieder in de Gereformeerde Kerken achter zo'n uitspraak staat. Zover is het gelukkig nog niet. Er zijn er die dit niet graag voor hun rekening nemen en er ook tegen protesteren, maar het is toch wel tekenend dat iemand, die officieel aan deze kerken verbonden is voor zover ik weet zonder verdere gevolgen, zoiets kan zeggen!

U vraagt uzelf af: hoe is het mogelijk? Eerst wordt gezegd in een bepaalde zaak: strijdig met Gods Woord en later wordt hetzelfde aanvaard! Nu zal niemand willen zeggen dat dit niet meer gebeurd is. We kunnen soms wel eens al te gemakkelijk in sommige dingen zeggen: in strijd met Gods Woord, zonder dat het gegrond is. Dan moet men er later op terug komen. Het is gelukkig als dat wordt ingezien. Maar hier gaat het over een levensopenbaring, die duidelijk naar het uitdrukkelijk gebod des Heeren tegen Gods Woord ingaat. Dan kan de vraag opkomen: hoe verdraagt zich zo'n veranderde houding tegenover het aanvaarden van het gezag van Gods Woord?

Die vraag brengt ons juist tot een werkelijkheid, waar we hier oog voor moeten hebben n.l. dat we het verval in het leven naar Gods Woord niet los kunnen zien van de ondermijning van het gezag van Gods Woord. Het veranderend getij op ethisch gebied en de Schriftondermijning gaan vandaag hand in hand. Het is allebei waar. Men zoekt enerzijds Gods Woord om te vormen, acceptabel te maken voor een levenswandel, die indruist tegen Gods geboden en anderzijds wordt het z.g.n. nieuw-verstaan van Gods Woord de weg voor het steeds verder afwijken van Gods geboden.

Het is van groot belang dit te onderkennen. Het is erg, dat in de gehele samenleving het leven zich al meer openbaart in de verwerping van wat God eist. Maar dáár wordt niet de schijn opgehouden van Bijbels te willen leven. Openlijk wordt het gezegd dat men Gods Woord niet gelooft. Maar vandaag zijn er velen die weinig anders leven en die schijn wél op willen houden. Dat is gevaarlijker, vooral voor onze jongere mensen. Men zegt Bijbels te leven, geeft zelfs voor dat hun wandel juist het beleven van de christelijke vrijheid is en moet ondertussen niets hebben, van wat Gods Woord uitdrukkelijk zegt. En tegen hen die in oprechtheid naar Gods geboden begeren te leven wordt gezegd: je verstaat de Bijbel verkeerd, je haalt teksten uit zijn verband, je leest Gods Woord niet in zijn geheel enz. En het meest gevaarlijke is de redenering die vandaag veel gehoord wordt van de zijde van hen, die pleiten voor een nieuw-verstaan van de Bijbel: je moet goed luisteren naar het gehéél van de Schrift. Wie zal daar tegen zijn? Wat daar het meest tegen is wordt door hen niet geacht: ons natuurlijk bestaan! Niettemin blijft het waar dat de weg in het leven alleen langs de weg van het rechte luisteren gekend wordt. Alleen: hoe zal er geluisterd worden, als het spreken Gods, dat vóór alles gaat, niet erkend wordt? En daar gaat het hier om: de Bijbel niet als Gods Woord erkend en dan die Bijbel laten zeggen wat mag en wat niet mag! Dan kan men zóver gaan, dat een bepaalde levensopenbaring, die duidelijk in strijd is met een gebod uit Gods Woord, toch nog verdedigd wordt met het gehéél van de Schrift.

We hebben het kunnen lezen. In de Gereformeerde Kerken is een rapport verschenen over de homofilie. Dezer dagen zou het door de Gereformeerde Synode te Lunteren behandeld worden. Het is mogelijk dat het al behandeld is, als u dit artikel leest. Ongetwijfeld gaat het op een nood in, die we niet gering moeten achten. Het getuigt van hoogmoed als we aan de nood van mensen met deze geaardheid voorbij gaan. Maar nu betekent óóg hebben voor de nóód nog iets anders dan toelaten en zelfs goedkeuren van z.g.n. homofiele relaties. In dit rapport gebeurt dit. Ondanks de verdeeldheid van de deputaten en de vragen die men blijft houden over het samenleven van homofielen wordt er niet afkeurend gesproken over zo'n samenleven. Men wil het óf als een noodoplossing aanvaarden óf in bepaalde omstandigheden zelfs voor geoorloofd verklaren. Belangrijk is hier de fundering op de Schrift. Men weet wel dat Gods Woord hier anders over spreekt. De uitspraken van de apostel Paulus geven geen mogelijkheid voor een tweërlei uitleg. Maar hier komt de gevaarlijke redenering dat we naar het

gehéél van de Schrift moeten luisteren uit. We mogen ons als het over het leven naar Gods wil gaat niet op bepaalde geboden of verboden beroepen. Paulus uitspraken zijn vanuit het Oude Testament en de Joodse traditie te verklaren. Het gaat erom dat we letten op het grote liefde-gebod. Velen zijn in het verleden, aldus dit rapport, door het aanhalen van afzonderlijke geboden en verboden in het verleden afgestoten. Dat mogen we de homofiele naaste in het beoefenen van de relatie met een ander niet doen. De liefde, die God eist tegenover hem, vraagt begrip en bezinning. En die bezinning is in wezen al uitgesproken n.l. toelaten of goedkeuren. Zo wordt uiteindelijk het verbod van zijn kracht beroofd. En dat met behulp van een redenering die het gezag van Gods Woord om ver wil werpen.

Hier blijkt hoe een Schriftbeschouwing tot verder voorbijgaan aan Gods geboden leidt. Met opzet zeg ik hier een Schriftbeschouwing. Het Schriftgelóóf is anders. Dat gelooft, dat Gods Woord waar is. Wie gelooft dat Gods Woord waar is, die leert ook met zijn vragen, hoe moeilijk ook voor het vlees, onder dat Woord te buigen. Anders kan er nooit een inzicht zijn in wat God vraagt. Ik hoop een volgende keer daar iets meer van te zeggen.

D. Slagboom.

De betekenis van het Christelijk onderwijs

3.

Het verzet tegen dit soort onderwijs van zeer algemene en oppervlakkige signatuur, groeide. Ouders constateerden dat het onderwijs, aan de scholen gegeven, in strijd was met de beginselen van de Gereformeerde belijdenis, dus ook in strijd met de prediking in die Kerken, die nog niet besmet waren met de algemeen-godsdienstige geest van de 19e Eeuw.

De noodzaak van bijzonder christelijk onderwijs werd steeds meer gevoeld.

Hoewel er echter in 1848 vrijheid van onderwijs was gegeven, betekende dit niet dat er overheidssubsidie was voor christelijke ouders. Er zat niets anders op dan zelf in de onkosten te voorzien. Grote financiële offers zijn er toen gebracht. Maar de zaak van het christelijk onderwijs was het waard. Luther: „Ieder ouder achte zijn kind een kostelijke, eeuwige schat, die God hem te bewaren bevolen heeft”. In 1920 kwam er in financieel opzicht verademing. Het christelijk onderwijs werd met het openbare onderwijs gelijkgesteld.

Wij kunnen veel leren van de trouw van deze 19e eeuwse ouders die hun kinderen niet overhadden voor de Moloch van een algemeen-godsdienstige vorm van onderwijs. Zij gevoelden dat christelijk onderwijs, ten eerste eis was van Gods Woord maar ook ten tweede eis van Gods Verbond. Zij hadden een gelofte afgelegd. Die moesten zij de Heere betalen. Ik bedoel het antwoord op de 3e Doopsvraag: „of gij niet belooft en u voorneemt dit kind als het tot zijn verstand zal gekomen zijn in de voorzeide leer te onderwijzen (persoonlijke voorop!) of te doen en te helpen onderwijzen”?

Met die voorzeide leer wordt bedoeld de Gereformeerde leer, waarin beleden wordt: De val van de mens en zijn onvermogen tot alle ware goed. De noodzaak van de wedergeboorte. Het geloof in de enige Zaligmaker, Jezus Christus. De verzoening met God door dat geloof.

Die leer betekent ook een duidelijke afbakening naar de zijde van de Rooms-Katholieke Kerk, Remonstranten, die de vrije wil leerden en de Wederdopers die de kinderdoop verwierpen.

Die voorzeide leer wordt gepredikt in onze kerken, wordt als het goed is thuis voorgehouden te worden in de opvoeding en moet bepalend zijn voor het karakter van het christelijk onderwijs.

N.B.: Voor ons hebben de Belijdenisgeschriften (Heidelberger Catechismus e.d.) niet hetzelfde gezag en dezelfde kracht als de Heilige Schrift, dat Woord is ten diepste het enige richtsnoer, de enige maatstaf voor ons geloof en leven.

Toch biedt b.v. de Catechismus ons op een actuele wijze een samenvatting van de hoofdzaken van het Evangelie, samengevat in de zogenaamde 3 stukken, die gekend moeten worden om getroost te leven en eenmaal zalig te sterven.

Geen kleinigheid dus. De Catechismus is een nuttige handleiding tot het verstaan van de hoofdzaken van Gods Woord en ons leven.

Vallen deze belijdenisgeschriften weg, eerst in de praktijk en dan in de officiële statuten van de scholen dan blijkt uit de praktijk en uit de aard der zaak zelf, dat een vage Bijbelse boodschap het alternatief is.

Daarvoor hebben wij onze kinderen, als het goed ligt, niet over. Zij zijn die kostelijke en eeuwige schatten die God ons te bewaren gaf. Daarom: de vinger aan de pols. Wat u belooft hebt, moet u betalen. Laat er geen kloof mogen ontstaan tussen enerzijds prediking - kerk- huisgezin en anderzijds het onderwijs. De school en onze kinderen op school moeten geen eigen leven gaan leiden. Daarmee bedoel ik: een bestaan los van de hoofdzaken van Gods Woord, neergelegd in de Belijdenisgeschriften.

Voortdurende toetsing aan dat eeuwige Woord Gods blijft onmisbaar. Juist nu. Ik zal heel duidelijk zijn. De invloed van de moderne theologie, die verwant is met de 19e eeuwse algemeen godsdienstige theologie, werkt door ook in het christelijke onderwijs van nu.

Nadruk op onderling begrip, verdraagzaamheid, oecumene, christelijke aktiviteit enerzijds en anderzijds: een volhardend zwijgen over de hoofdzaken van het Woord en de Gereformeerde belijdenis, over de persoonlijke verzoening met God door het geloof in Christus, in de weg van persoonlijk bekering tot God door de Heilige Geest.

Er wordt veel in de breedte gewerkt, oog voor hier en nu, maar weinig in de hoogte en diepte. Onze kinderen moeten toch ook leren dat hun wandel in de hemelen moet zijn.

Luther: „Daarom ziet toe, dat gij uw kinderen vóór alles laat onderwijzen in geestelijke dingen, dat gij ze eerst aan God overgeeft en dan aan aardse zaken”.

Als ouders zijn er mogelijkheden deze geluiden te laten horen via vertegenwoordiging in het schoolbestuur of in de ouderkommissie. Juist vanwege moedeloosheid of interesselosheid blijft men „achter de stellingen” zitten en gaan de verkeerde ontwikkelingen door. Laten wij ons mogen hoeden voor trouwbreuk jegens de Heere. Wij hebben voor Zijn aangezicht gestaan. Hij zal rekenschap vragen.

Christelijk onderwijs in de geest van de Gereformeerde belijdenis blijft noodzakelijk want het is ook een „eis van de samenleving”.

3. „Eis van de samenleving”.

De Wet van God is heilig en goed. Voor iedereen. Hoewel nu de hoofdzaken van het Woord door de wereld worden verworpen, is de wereld, de samenleving toch gebaat bij Gods geboden. Wij en onze kinderen bewijzen de samenleving geen betere dienst dan Gods geboden voor te houden en voor te leven. Wij dienen de samenleving niet door einde-loze aanpassing. Een theoloog-hoogleraar (Velema) zei eens: De sekularisatie houdt huis: Denken vanuit het hier en nu. Wat ik goed vind, is waar. Dat is de laatste konsekwentie van een verderfelijke humanisme, waarin de mens zelf bepaalt wat goed en niet goed, nuttig en niet nuttig is.

De wereld gaat voorbij met haar ideeën, met haar begeerlijkheid, maar: Die het Woord Gods doet blijft in eeuwigheid.

Het geldt voor ons en onze kinderen: Gij zijt het zout der aarde. Laat het zout niet smakeloos worden.

Dus: de vinger aan de pols bij de ontwikkelingen van het christelijk onderwijs.

Ds. Van der Meij.

Dordrecht-centrum

We ontvingen de nieuwe uitgave van kerkelijke gegevens van de kerk te Dordrecht-centrum. Deze werd geïnstitueerd op 14 december 1892 en bestaat dus al meer dan 90 jaar. Zij heeft oude papieren en zij begeert bij de waarheid, die in 1892 beleden werd, te blijven.

Het boekje biedt waardevolle informatie omtrent het kerkelijk leven van die gemeente in de ruime zin van het woord. Het bevat een alfabetisch ledenregister, waarin alle leden en doopleden vermeld worden met geboortedatum en adres. Er komen voortdurend wijzigingen voor, maar er is gelegenheid die in het boekje aan te brengen. Het kerkblad van de gemeente licht omtrent veranderingen in. Enige statische gegevens omtrent ledental, nu en vroeger, zouden

welkom zijn geweest, hoewel die niet strikt genomen tot de kerkelijke gegevens behoren. Ds. Van der Ent schreef in een Ten geleide o.a. het volgende:

Er komen namen van leden in voor, die minder trouw zijn in hun komen naar de kerk. Het zijn er gelukkig maar enkelen, doch u krijgt er gelegenheid door om ze via het boekje op hun verplichting te wijzen, die men heeft tegenover God. Vergeet vooral dat laatste niet. Het gaat niet om verplichtingen tegenover mensen, maar tegenover GOD, Die men eens beloofde trouw te zullen zijn in het komen naar Zijn huis.

Wat van slechts enkele leden geldt, geldt helaas nog meer van doopleden. Niet dat dit een onrustbarend getal is, maar het zijn er toch te veel, al zou het er zelfs maar één zijn. Zij kunnen er zich niet van af maken met de gedachte: ik heb nooit iets beloofd, dus kan men mij ook niets verplichten. Want al heeft men dan nooit iets beloofd, de verplichting is er evenwel, en dan ook van Godswege. Want **een ieder is krachtens zijn/haar doop „van Godswege vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid”**. Dat is geen gehoorzaamheid aan het vlees, maar aan God en Zijn Woord, waarin duidelijk staat hoe men Zich tegenover God en de naaste heeft te gedragen. Ik hoop als de doopleden hun namen lezen dat zij het zullen beseffen, en dat ook de ouders hun kinderen er met alle ernst op zullen wijzen, ja, dat een ieder voor een ieder het goeds zal zoeken; opdat de namen op de duur niet zullen moeten verwijderd worden. Want dat is voor niemand nuttig.

Wanneer men het boekje gebruikt, zoals het behoort, kan het tot zegen voor de gemeente zijn. Het is dan méér dan een informatiebron die alleen maar wat nieuwsgierigheid bevredigt. Het boekje dient om de band der gemeenschap in stand te houden en te verstevigen. Dat is vooral nodig in deze tijd, waarin alles zo uit elkander valt.

Deze gemeente is meermalen in grote stormen geweest, maar de Heere heeft steeds weer betoond, dat Hij met haar is.

B.

Ds. H.C. van der Ent

Onze trouwe en zeer gewaardeerde medewerker aan Bewaar het Pand schrijft in zijn kerkbode van 23 september j.l. o.a. het volgende:

De maand oktober is voor de pastoriebewoners een maand met verschillende gedenkdagen. 4 oktober hopen we D.V. 64 jaar te worden. Op 15 oktober hopen we 30 jaar getrouwd te zijn en op 21 oktober is het 30 jaar geleden dat we in het ambt werden bevestigd. We willen voor dit keer alle feiten maar samenvatten en het op vrijdag 22 oktober gedenken dat we jarig geweest zijn, getrouwd en bevestigd. Alles D.V. U krijgt dan gelegenheid om ons te feliciteren, overdag in de pastorie v.m. van 10 - 12 uur en n.m. van 3 - 5 uur en des avonds in de zaal van 8 - 10 uur. Allen hartelijk welkom. De verjaardag en de trouwdag hopen we dan dit jaar in de huiselijke kring te vieren. Tot zover Ds. Van der Ent.

We vernemen nader, dat er D.V. donderdag 21 oktober a.s., dus op de dag van het ambtsjubileum, een receptie zal worden gehouden in de wijkzaal van de Pauluskerk (Ned. Herv.), gelegen aan de Nassauweg, ingang Albertine Agnesstraat 2. **Deze receptie vangt aan 's avonds om 19.30 uur.**

Het zal onze jubilaris en de zijnen niet aan belangstelling ontbreken. We hopen van harte dat het een goede dag van gedenken mag worden, waarvan het einde mag zijn: Loof de HEERE, mijn ziel, Psalm 103:22b.

Namens onze hele lezerskring willen we onze vriend van harte toewensen, dat de Heere hem en de zijnen nog vele jaren moge sparen en de gunst des Heeren moge doen ondervinden en hem ook nog vele jaren in de gemeente die hij mag dienen, in onze kerken in het algemeen en ook voor ons blad ten zegen moge stellen.

B.

De vrouw in het ambt

Op 30 oktober a.s. hopen ambtsdragers weer bijeen te komen. Prof. Dr. W. van 't Spijker zal desgevraagd een inleiding houden over het onderwerp: **De positie van de vrouw in de kerk.**

In een aankondiging is te lezen: Buiten eigen kring is over dit onderwerp al heel wat

gezegd en geschreven. Er is heel wat literatuur beschikbaar, waarin over dit onderwerp vanuit de Bijbel en vanuit de historie van de kerk stelling wordt genomen tegen óf voor de vrouwelijke ambtsdrager in de gemeente van Christus. Het leek het comité goed ook aan dit onderwerp een conferentie te wijden, in de hoop dat er enig licht mag komen op de vraag welke weg de kerk in deze wel of niet heeft te gaan.

We moesten hierbij onwillekeurig denken aan wat Ds. Van der Ent indertijd in ons blad schreef over allerlei nieuwigheden, die eerst aan de orde worden gesteld en tenslotte na allerlei overwegingen enz. worden ingevoerd. Hier is weer een voorbeeld. De zaak wordt aan de orde gesteld. Er wordt over gepraat. Met welk doel? Wat is de zin hiervan? Welk nut heeft dat voor de kerk? Voor de eenheid van de kerk?

We zouden geneigd zijn alle ambtsdragers te adviseren zo'n bijeenkomst niet te bezoeken. Het moet onder ons geen zaak van discussie zijn of de vrouw al of niet in het ambt een plaats moet hebben.

Het is erg verdrietig en het geeft te denken dat zo'n zaak discutabel wordt gesteld. Het is duidelijk dat de kerkorde in overeenstemming met de Heilige Schrift niet van een vrouw in het ambt wil weten.

We hebben indertijd bij de classis Utrecht bezwaar ingediend tegen het feit dat een predikant meegewerkt had aan de bevestiging van een vrouw in het ambt van dienaar des Woords. Het heeft wel veel tijd en veel moeite gekost, maar de classis heeft tenslotte toch uitgesproken dat deze handelwijze in strijd is met de kerkorde. Dat betekent dus ook: in strijd met Gods Woord.

Als onverhoopt uiteindelijk de vrouw zou worden toegelaten in het ambt in de Chr. Geref. kerken dan hebben deze kerken geen gezicht meer.

Daarom geldt ook hier het woord des Heeren: waakt en bidt.

B.

Het leven wint

Drs. J. Kruis, Chr. Geref. predikant te 's-Hertogenbosch heeft een boekje geschreven en onder deze titel uitgegeven. Het bevat bijbelstudies die ontstaan zijn uit een aantal preken, die hij in zijn gemeente gehouden heeft. Zonder kritiek? Met instemming?

We gaan nu niet op het boekje zelf in. Te zijner tijd zal er wellicht nog wel apart aandacht voor worden gevraagd. We willen nu slechts wijzen op enkele recensies die al verschenen zijn. Deze spreken voor zichzelf en laten zien hoe gevaarlijk dergelijke lektuur is en waar men terecht komt, wanneer men meent het pad van onze vaders te moeten verlaten. Je vraagt je af, of er in de Chr. Geref. kerken leervrijheid gekomen is. Of behoort dit tot de vrijheid van exegese? We menen te mogen verwachten, dat aan Drs. Kruis een halt zal worden toegeroepen. Wanneer de opvattingen van deze schrijver gemeengoed zouden worden, zou er niet veel van de leer der waarheid overblijven. Men leze de recensies en men weet genoeg. We werden indertijd op dit boekje gewezen door een bekwame theoloog van eigen kerken, die duidelijk te kennen gaf hoe afwijzend hij stond tegenover de inhoud van dit werk en dat is een bemoedigend teken.

In het Reformatorisch Dagblad van 13 juli j.l. stond er al een beoordeling van dit boek van de hand van S.C. Bax. We menen te mogen aannemen, dat de meesten van onze lezers dit blad lezen en dus kennis hebben kunnen nemen van deze beoordeling. Toch willen we hier er een en ander uit aanhalen:

De schepping zelf is tegelijkertijd verlossingswerk. De verlossing begint niet in Genesis 3, na de zondeval, maar in Genesis 1, als God gaat spreken. In het middelpunt van de Schriften van Israël staat dan ook de ontplooiing van het leven dat door God gegeven is. Dat is tegelijkertijd het centrum van het Oude Testament, en niet zozeer Christus. (. . .)

Gods verlossingswerk is dus ingezet met de schepping, die twee vallen eigenlijk samen (blz. 13). Het is de wil van God dat het leven wint en dat zo de dood verslagen wordt. De mens kiest dan voor de situatie van het kennen van goed en kwaad.

Kort samengevat: volgens Kruis is de slang de bron van het kwaad. De slang is dan een soort incarnatie van de duivel. Het nageslacht van de slang bestaat uit mensen die zich door het

kwade laten beheersen (blz. 69). Het volk Israël vormt dan het vrouwenzaad (blz. 127). Op die manier ontstaat er een blijvend onderscheid tussen Israël en de volken. De wet is voor Israël gegeven en zo draagt Christus voor de joden de vloek van de wet. Zijn vleeswording is jood- worden en daarom ook delen in de vloek van de wet.

De heidenen waren niet onder de wet, dus ook niet onder de vloek ervan. Zij zijn het eigendom van de zonde. Zij moeten daarom vrijgekocht worden door Christus' bloed. Op blz. 72 stelt Kruis dat het zaad van de vrouw bestaat uit mensen die weliswaar zondigen maar het karakter daarvan komt niet voort uit haat tegen God en Zijn volk, maar uit de verleiding die van de zonde uitgaat.

De gedachtengang die drs. Kruis er op nahoudt wijkt af van wat we in de Reformatie geleerd hebben. De kanttekeningen op bijvoorbeeld Genesis 3 vers 15 tonen dit al aan. Bovendien is het zo dat de hele studie tendeert naar een andere kijk op het functioneren van Christus. Dat wordt dan voor heidenen en joden verschillend.

Bax wijst er in zijn artikel op hoe Dr. S. Schoon over dit boek oordeelt. Deze schreef in het maart-nummer van „Evangelie en Israël”, de uitgave van de deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor Kerk en Israël het volgende:

De voorzitter van de Deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken, drs. J. Kruis, heeft een aantal bijbelstudies over de eerste hoofdstukken van Genesis gebundeld onder de titel „Het leven wint”. De bijbelstudies zijn ontstaan uit een aantal preken en bewerkt voor deze uitgave.

Zijn gedachtengang wijkt hier en daar af van de in reformatorische kring gebruikelijke en prikkelt tot nadenken en verdere bijbelstudie. Het centrum van het Oude Testament is volgens Kruis niet Christus, maar het volle leven. De ontplooiing van het door God gegeven leven staat centraal in de Schriften van Israël. Leven is niet het bestaan zonder meer, maar een leven waarin de relatie met God in alle situaties beheersend is. De schepping wordt getekend als Gods verlossingswerk. God wil, dat het leven wint en de dood wordt verslagen. Maar de mens kiest voor de situatie van het kennen van goed en kwaad. De slang is de bron van het kwaad en een soort incarnatie van de duivel. Het kwaad is onherleidbaar tot God zelf. Het nageslacht van de slang bestaat uit mensen die zich door het kwade laten beheersen. Het volk Israël vormt het vrouwenzaad.

Kruis ziet een blijvend onderscheid tussen Israël en de volken. De wet is voor Israël gegeven en zo draagt Christus voor de joden de vloek van de wet. Zijn vleeswording is jood- worden en daarom ook delen in de vloek van de wet.

De heidenen waren niet onder de wet, dus ook niet onder de vloek van de wet. De heidenen zijn het eigendom van, slaven van de vorst, van de duisternis en van de zonde. Zij moeten daarom vrijgekocht worden met de prijs van het bloed van Christus. Christus heeft op deze wijze een totaal andere functie voor de joden dan voor de heidenen. Zending van de heidenen onder de joden moet daarom uitgesloten worden geacht.

Het boekje roept vele vragen op en geeft veel impulsen om een aantal thema's opnieuw ter discussie te stellen. Onbetreden paden worden begaan. Hopenlijk komt er, ook binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken, een gesprek op gang, dat uitmunt in bereidheid om naar elkaar te luisteren en om nieuwe visies eerlijk te toetsen. Ondertussen zien we uit naar de aangekondigde dissertatie van drs. Kruis over „Vreugde en wet”, die zijn gedachten verder zal uitwerken en verdiepen.

In „Trouw” van 4 augustus j.l. kwam een beoordeling voor van de bekende Dr. A.A. Spijkerboer. Deze schrijft als volgt:

Drs. J. Kruis, christelijk gereformeerd predikant in Den Bosch, heeft een aantal van zijn preken bewerkt en als bijbelstudies het licht doen zien. De meeste zijn gewijd aan de eerste hoofdstukken van Genesis. Hoe is Kruis te werk gegaan? Ik vermoed dat hij eerst al zijn commentaren naar de zolder heeft gebracht, daarna zijn Hebreeuwse Bijbel en zijn concordantie op zijn schrijftafel heeft gelegd, en toen aan zijn uitleg is begonnen. Van de traditionele uitleg is in zijn bijbelstudies namelijk niet veel te merken en van het moderne wetenschappelijke bijbelonderzoek zo mogelijk nog minder.

Kruis begaat dus wel geheel eigen wegen. Hij ziet hoe God in het eerste hoofdstuk van de Bijbel het leven op de dood bevecht en schepping heeft voor hem veel met verlossing te maken.

Maar dan beginnen er in deze bijbelstudies vreemde dingen te gebeuren. Veel uitleggers hebben zich het hoofd gebroken over de vraag wat het nu eigenlijk betekent dat God de mens naar zijn beeld en in zijn gelijkenis geschapen heeft. Nu heeft Kruis in zijn concordantie gezien dat „gelijkenis” in het Hebreeuws ook wel eens een keer „werkstuk” kan betekenen, en dan hakt hij de knoop door: Gods werkstuk is de schepping, en dat God de mens in zijn gelijkenis geschapen heeft betekent dat Hij de mens in zijn schepping geplaatst heeft. Dat is natuurlijk wel een vondst, maar in het tekstverband moet „gelijkenis” iets betekenen dat verband houdt met het beeld van God en daar houdt Kruis geen rekening mee.

De strijd tussen het nageslacht van de vrouw en het nageslacht van de slang na de zondeval? Het nageslacht van de vrouw zijn mensen die wel zondigen, maar toch niet door het kwaad worden beheerst. Voorbeeld: Petrus. Het nageslacht van de slang zijn mensen die niet alleen zondigen maar ook helemaal beheerst worden door het kwaad. Voorbeeld: Judas. Dat laat maar één conclusie toe, namelijk dat Jezus Christus voor een heel deel van de mensheid niet gestorven is, en die conclusie wil ik niet trekken.

Kruis lijkt op een man, die met een ontdekkingsreis meegaat en dan ook nog eens het bivak verlaat om helemaal in zijn eentje het oerwoud in te gaan. De kans dat daar ongelukken van komen is wel erg groot, en je moet ook nog maar afwachten of de anderen de moeite nemen om je te komen zoeken.

Kruis spreekt in zijn voorwoord het vermoeden uit dat hij wel eens moeilijkheden zou kunnen krijgen met de Oud Testamentische Wetenschap. Ik voorspel hem ook moeilijkheden met de Nieuw Testamentische Wetenschap en met de hele dogmatiek. Je moet wel van goeden huize zijn als je de strijd met de hele theologische wetenschap aan wilt binden.

Uit bovenstaande beoordelingen blijkt wel dat er een eenheid van gevoelens is, dat we kunnen samenvatten in deze woorden: Kruis is fout.

Hier heeft ook de kerk een roeping.

B.

Voor de jeugd

Het Zonnekind 43

Beste jongelui !

„Doch zijn toorn ontstak, en hij ging op in zijns vaders huis. En Simsons huisvrouw werd zijns metgezels.”

Richt. 14 : 19b en 20.

Simson, zijn naam betekent Zonnekind. Hij was door God verkoren om het volk Israël te verlossen uit de hand der Filistijnen. Wij hebben inmiddels van Simson al heel wat gehoord. Hij heeft niet altijd zijn naam eer aangedaan. De zon scheen niet altijd even helder. Menige wolk is er voor gekomen. Donkere wolken van zonden verduisterden zijn leven. Menigmaal wandelde hij niet in de wegen des HEEREN. Hij was dan het heilspoor bijster. Hij vormde ook een bron van verdriet voor zijn ouders. We hebben dat in zijn geschiedenis nagespeurd. Als alles jullie weer voor de geest komt, zou het mij niet verwonderen wanneer jullie zouden denken: Had God nu geen andere man kunnen uitverkiezen, iemand waar minder op aan te merken was, dan Simson? Inderdaad zou God dit hebben kunnen doen. Doch de HEERE heeft dit niet willen doen. Hierin komt Zijn vrijmachtige genade openbaar. Daar moeten wij door alles heen oog voor blijven hebben.

Omdat Simson een groot mens is geweest en ook een grote zondaar, heeft hij grote genade nodig gehad. En genade is nooit te verdienen. Genade kun je alleen maar uit genade krijgen. En God geeft deze aan wie Hij wil. Niet aan goede, beste, brave mensen in eigen ogen, maar aan grote zondaren. En dat is nu het wonder, waar jong en oud zich wel over verwonderen mag. Hebben jullie dat ook al leren doen?

Want in het geschiedenisboek van Simson, voor zover we het tot nu toe hebben gelezen, zijn we al heel wat zwarte bladzijden tegengekomen. En we zijn er nog lang niet mee aan

het eind. Maar als het geschiedenisboek van ons eens open zou gaan, hoeveel zwarte bladzijden staan dáár al in, terwijl jullie nog jong zijn? Het geschiedenisboek van ons is voor de mensen vaak verborgen. En als we het een ander al eens laten lezen, dan houden we het zelf maar graag in de hand. We slaan dan vlug alle zwarte bladzijden over. We laten alleen datgene lezen wat algemeen is, waar we tegenover de mensen mee op de been kunnen blijven. Met andere woorden, als we anderen iets vertellen van wat we gedaan en gelaten hebben, dan zal niemand zich daar over verwonderen. Iedereen zal zeggen: Wat jij vertelt komt bij iedereen voor. Je behoeft je nergens voor te schamen. Je hebt niets bijzonders gedaan. En zo gaan we dan met een „schone lei” de wereld door. Nu is het natuurlijk wel aan te bevelen wanneer we geen uitspattend leven hebben geleid of leiden. Want daar wordt God ook niet door verheerlijkt en de naaste wordt er niet door gesticht en nog minder voor Christus gewonnen. Doch vergeet niet, al hebben wij voor de mensen een vrij „schone lei” dat dit bij God wel een beetje anders ligt. Want de bladzijden die we een ander niet laten lezen, dingen die we een ander dus niet vertellen, die liggen voor God open. Hij doorgrondt en kent ons. En als we daar achter komen, door Gods Geest belicht worden, natuurlijk, dan gaan we de zonden van het Zonnekind Simson niet goedkeuren, doch dan zien we zoveel kwaad bij ons zelf dat we nog onder deze man terecht komen. We worden dan zelf de grootste der zondaren. We kunnen, als alles ons aanklaagt en veroordeelt, moed putten uit de geschiedenis van Simson. Hij was een zondaar en kreeg genade. Wij zijn ook zondaren en kunnen genade krijgen. Niemand is daar een te groot zondaar voor. De duivel wil je dat wel wijs maken. Wanneer hij je tot zonde verleid heeft en het zoet daarvan je heeft voorgehouden, dan komt de bittere nasmaak achteraan en dan zegt hij: Je moet nu maar niet meer op genade rekenen, want God laat niet met zich spotten. Het is nog waar ook. God laat niet met Zich spotten, ook niet met Zijn genade. Je mag daarom op koste van genade nooit de zonde doen. Doch als je uit zwakheid in zonden gevallen bent dan mag je toch ook aan Gods genade niet vertwijfelen, noch in de zonde blijven liggen. . . . Want God zal Zijn waarheid nimmer krenken, maar eeuwig Zijn verbond gedenken. . . . Daarom schenkt Hij hulp en daarom redt Hij keer op keer. Dat heeft Simson ervaren, en dat ervaren al Gods kinderen. Hebben jullie dat ook al ervaren? Dan zul je niet jezelf kunnen prijzen en zeggen dat je het er toch wel naar gemaakt hebt. Integendeel! Dan zul je jezelf er grotelijks over moeten verwonderen, dat je Gods genade hebt mogen verkrijgen, onverdiend. En toch verdiend, maar dan door een Ander, door Hem die meer is dan Simson, dat is de Heere Jezus Christus, de Zon der gerechtigheid, onder Wiens vleugelen genezing is voor degenen, die het niet verder kunnen brengen dan het elke dag weer verzondigen.

Ja, daar heb je weer zo'n punt. Het elke dag weer verzondigen! Dat wordt vaak zo gemakkelijk gezegd, gelijk er zo veel heel gemakkelijk gezegd wordt, terwijl er in het minst geen beleving van aanwezig is. En dat kun je nog niet maken ook. Want om het te beleven moet het te beleven gegeven worden. En als God het te beleven geeft, dan heeft dit tot gevolg dat de zondaar er alleen maar kleiner onder wordt, om daar tegenover de genade Gods nog des te meer te gaan roemen.

Zo wordt in de gang van het leven het schepsel vernederd en God steeds meer verhoogd. Alles wat Hij werkt - ook de vernedering - dat zal juichen tot Zijn eer. En anders niets.

Dat Simson het elke dag weer verzondigde, laat ons de tekst zien, die we boven dit artikel geschreven hebben. Want hij had dertig Filistijnen verslagen. Hij had dit door de kracht des Geestes gedaan. Want die was vaardig over hem geworden. Je zoudt denken dat Simson nu wel in verwondering zou zijn weggesmolten. Want hij was door eigen schuld in de wereld terechtgekomen. Hij had een vrouw getrouwd, uit een omgeving waar niets goeds van te verwachten viel. Als God hem daar in de steek gelaten had, Simson zou het God niet hebben kunnen verwijten. Doch de HEERE deed dat niet. Hij hielp Simson de dertig Filistijnen te verslaan. Nu kon hij toch wel gaan zingen:

*Toen ik de heidenen aan zag rukken,
Heb ik in 's HEEREN kracht gestreên;
Ik hieuw z'in 's HEEREN naam aan
stukken,
Vertrouwend op die naam alleen.
Ik kon noch voor, noch rugwaarts keren,
Omringd, ja gans omringd ter dood.
Ik sloeg hen in de naam des HEEREN,
Die mij goedgunstig bijstand bood.*

Hij mocht er dan nog wel bij zeggen: Ik ben zeer vrolijk in de HEERE; ik zal mij verheugen in de God mijns heils. En wat lees ik nu van hem, na deze wonderlijke, onverdiende ondersteuning: „Doch zijn toorn ontstak, en hij ging op in zijns vaders huis.” Dat lijkt niet erg op de gepaste dankbaarheid die wij toch wel in het minst van hem zouden mogen verwachten. Hoe moet dit nu allemaal verklaard worden? Is het te rechtvaardigen in Simson dat zijn toorn ontstak? En dan moet ik enerzijds deze vraag bevestigend en anderzijds ontkennend beantwoorden.

Dat zijn toorn ontstak laat zich verklaren uit het feit dat hij zich lelijk bij de neus genomen zag. Want zijn vrouw had hem bedrogen, door hem de verklaring van het raadsel af te persen en dit aan haar volksgenoten te vertellen. En de Filistijnen die het raadsel geraden hadden en toch niet geraden, hadden hem ook bedrogen. Want zij deden het voorkomen alsof zij het zelf gevonden hadden terwijl zij bedrieglijk „met zijn kalf hadden geploegd”. Wanneer dit alles overdacht wordt, is het wel te begrijpen dat Simson in toorn ontstak. Een mens is tenslotte altijd maar weer een mens. Doch wanneer ik bedenken dat Simson door eigen schuld in deze omstandigheden was terechtgekomen, dan had hij beter zijn toorn wat in kunnen binden, en zichzelf moeten beschuldigen. Hij had dan overvloedig reden kunnen vinden, om op zichzelf toornig te zijn. We kunnen hier uit leren dat de allerbeste werken met zonden bevuurd blijven. We hebben een oude vrouw gekend die een goddeloos gezin had. Het waren vruchten van haar boom. Dat had de Heere ze goed geleerd. Zij moest nog al eens toornen op haar kinderen en dat terecht. Doch zij vertrouwde ons toe: Daar staat in de bijbel: Wordt toornig en zondigt niet. Doch, zo zei zij, dat is een kunst die ik nog niet geleerd heb.

Mogelijk dat mijn lezers dit verstaan. Er is er maar één geweest die in alles zonder zonde is geweest. Hij heeft getoornd zonder te zondigen. Doch bij zondige mensen is en blijft dat een onmogelijkheid. Ook bij Simson; ook bij mij; ook bij jullie! Wie dat leert, krijgt een les om in ootmoedigheid te wandelen.

En dat is een levenswandel die God behaagt. Doch het is een wonder als men zulk een gang maken mag. Ik moet echter weer gaan eindigen. Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Boeken van b.v. uitgeverij „De Banier” te Utrecht

Kortgeleden verschenen er bij deze uitgeverij twee mooie boekjes, eenvoudig uitgevoerd, maar rijk van inhoud. Het gaat om de volgende werkjes:

1. Aanwijzing voor de dagelijkse omgang met God door Matthew Henry.

De schrijver leefde van 1662 - 1714 en was een Engelse Presbyteriaanse predikant. Hij is onder ons bekend door zijn bijbelverklaring, die ook in onze taal telkens herdrukt wordt. Deze prediker heeft gearbeid zolang het dag was en heeft ook in dit werkje iets achtergelaten wat van grote waarde is. De titel van het boekje zegt het al. Het bevat drie uitgewerkte preken, die ons leren hoe wij elke dag moeten beginnen, doorbrengen en eindigen met God. In een woord aan de lezer zegt de schrijver: Ik ben niet zonder hoop, dat hierdoor (als God de poging zegent en Zijn genade eraan meewerkt) onder eenvoudige mensen iets kan worden bijgedragen tot de bevordering van ernstige godsvrucht, want dat is het doel, dat ik op het oog had.

2. Woorden van waardering voor het dagelijkse leven door C.H. Spurgeon.

Deze prediker is mogelijk nog meer bekend dan Henry. Hij spreekt nog nadat hij gestorven is. Ook door dit werkje. Hij behandelt daarin in het kort, maar duidelijk allerlei onderwerpen en wel de volgende: de grote wereld-gevangenis en de Bevrijder, de enige zaligheid, zij, die geen waarschuwing aannemen, hoe krijgen wij een zaligmakend

loof?, lopen naar een doel, de weg van de goddeloze, het komen tot Christus, het feest van het evangelie, waarschuwingen voor zekere zondaars, Christus, de Zoon des mensen, het grote geneesmiddel, de kus der verzoening, al zou er iemand uit de doden opstaan, het kasteel van het eigen ik, het hinken op twee gedachten.

Deze aanduidingen spreken voor zichzelf. De artikelen geven stof tot nadenken en zullen zeker tot zegen zijn, wanneer naar de waarschuwingen mag worden geluisterd. Beide boekjes tellen ongeveer 125 bladzijden. Ze zijn in klein formaat uitgegeven zodat men ze gemakkelijk bij zich kan dragen om als er gelegenheid voor is er in te lezen.

De boekjes bevatten zaken die voor alle mensen van belang zijn op de reis door dit leven naar de eeuwigheid. Voor mensen met slechte ogen is het lettertype wel wat klein. Woorden van aanbeveling zijn verder niet nodig. De boekjes kosten f 6,75 per stuk.

B.

ALLE BEGRIP TE BOVEN (103)

23. Het einde te Pulverbach (5).

O, om zulk een zeker getuigenis aan mijn hart bevestigd te hebben: Ik ben Jezus, uw Broeder. Die gij verkocht hebt, maar God heeft Mij gezonden om uw ziel te redden en u met het Brood des Levens te voeden!"

Haar zoons kwamen van Londen om haar te bezoeken. Haar ziekte duurde tien dagen, met veel lijden, maar ook met veel zegen en troost en volkomen vrede. Eens zei zij: „Geef mijn liefde aan hen in Norton. Het woord dat ik heb horen spreken is de waarheid". Ze werd begraven op het kerkhof van Yeovil en de grote liggende grafsteen aan de rand van het pad ter rechterhand heeft een lange prachtige inscriptie.

Twee jaar later stierf Matilda. „Haar diepe en louterende beproevingen", schrijft Bernard. „schijnen mij tot een volkomen doel gebracht te hebben, daar ze de volgende woorden in heilige verwondering en in vertrouwen sprak: Ere, ere, ere zij de Vader, de Zoon en de Geest. Ik heb U gehoord met het horen van het oor, maar nu ziet U mijn oog, daarom verfoei ik mij en heb berouw in stof en as". Ze vroeg toen om het Testament en wees de woorden aan: „Kom, Heere Jezus", terwijl ze zei: „Kom, Kom", en tenslotte: „Loof Hem! Hemel! en zo stierf zij. Bernard trok naar het noorden voor de begrafenis. „Het sneeuwde de hele dag", zegt hij, „maar ik was grotendeels alleen en genoot van de rust. De reis van Shrewsbury was een moeilijke reis vanwege de grote sneeuwbanken (18 maart 1867). Nog twee leden van de kleine gemeente stierven in vrede tijdens mijn bezoek".

Weer twee jaar later nadert Mercy haar einde. Weer reisde Bernard naar het noorden, twee maanden voor haar einde, zo graag wilden zij elkander zien. Hij zegt: „Ik ging naar Castle Pulverbach (hij verbleef in het Churton huis) om mijn zuster Mercy te bezoeken, die blij was mij te zien. Wij hadden een rustig gesprek. Ik vond haar in een hopende, waachtende toestand en zeer verzekerd. Hoe vredig en vertrouwend op de Rots is haar ziel" Ze stierf juist na de Kerstdagen. Haar laatste woorden waren: „Voer mijn ziel uit de gevangenis, gezegende Jezus, voer mijn ziel uit de gevangenis!"

Zelf was Bernard ook niet in orde wegens een keelontsteking en zo kwam het dat hij Pulverbach helemaal niet meer verliet. Zijn bezoek moest door zijn zwakte worden verlengd en zijn vrouw (hij was weer getrouwd, ongeveer twaalf jaar na de dood van Henrietta) kwam ook om bij hem te zijn. Richard maakte aantekeningen van zijn meditatie en zegeningen, zijn moedeloosheden en versterkingen en stuurde die steeds, tezamen met persoonlijke brieven, indien mogelijk, aan de gemeente in Hertford. Gedurende meer dan een jaar kwijnde hij en was hij vaak aan de rand van de dood. Soms was het een groot verdriet voor hem om van zijn gemeente gescheiden te zijn, maar dan weer kon hij het aan de Heere overlaten. Hij was

pas zeven en zestig toen hij stierf. Zijn laatste woorden waren: „Mijn ziel maakt de Heere groot".

Een paar maanden later eindigde ook het leven van Catherine. In een van haar laatste brieven zegt zij: „Ik heb mijn hele leven in deze wereld, mag ik wel zeggen, totaal overbodig gevoeld, maar niet ten aanzien van ons veel betere leven. Ik heb een stille en vredige hoop, die voor mij behouden en bewaard wordt in Christus Jezus. Ik ben eigenlijk niet echt ziek, maar tot zulk een hulpbehoevende toestand gebracht, die vreselijk is te gevoelen", en in een andere: „Ik voelde gisteren de wondervolle genade, dat ik niet ben overgegeven „als de dove adder die zijn ogen dichtstopt". Ik gevoelde dat ik de stem van de ware Leidsman, de Heere Jezus, heb mogen horen, om Zijn schoonheid te aanschouwen en de lokkingen van Zijn genade te horen en ik kon mij in Hem verblijden en Zijn Naam loven, en dit hoop ik te mogen doen in alle eeuwigheid. Ik kan u niet vertellen welk een prachtig weer we hier gehad hebben (november). Ik kan maar eventjes naar buiten en geniet er veel van, maar al die uiterlijke dingen gaan voor mij voorbij". Ze leefde nog tot mei 1871 en stierf op de leeftijd van vijf en zestig. Nu bleef Jane alleen over. Haar nicht Charlotte, het jongste kind en de enige dochter van Frances, kwam bij haar wonen. „De verliezen die zij geleden had hebben haar geheiligd", zegt haar biograaf, „met de zegeningen die ze vergezelden en haar een vrijer en mededeelzamer geest gaven, zachter en beminnelijker dan tevoren. Ervaringen van lang vervlogen dagen kwamen duidelijk in haar herinnering terug met veel zoetheid. Wanneer een nieuwe gewaarwording van de nabijheid van de Geest en de gemeenschap met Christus aan haar geschonken werd, was het alsof Jane altijd weer teruggebracht werd bij het lijden van Hem, Die aan haar geopenbaard werd als een „Broeder in benauwdheid geboren". In haar lange leven nam zij maar zelden deel aan het Heilig Avondmaal zonder aandoening, waar de stille tranen getuigenis van waren. Gedurende haar latere jaren had zij zoete tijden van gemeenschap, maar ze heeft die nooit beschreven. Het was niet altijd gemakkelijk om een geestelijk gesprek met haar te beginnen. De bron was diep, maar een opmerking van een lieve ziel bracht meestal enkele woorden voor, die spraken van het levende water dat daarin was.

Zij werd vijf en tachtig jaar oud, en een oude inwoner van Pulverbach kan zich nog herinneren dat hij als kind de oude dame zag met haar witte krullen, zittend voor een bovenraam aan de zuidkant. „Gedurende vele maanden die aan haar dood voorafgingen kan haar geestelijke gesteldheid beschreven worden als een van ernstig verlangen, terwijl haar biddende belangstelling voor haar vrienden die haar omringden niet verflauwde. Ze wist dat ze een goede hoop had en het is opmerkelijk hoe het begin en het einde in haar ervaring schenen samengebracht".

EEN PAAR POND TE ZWAAR ?

Dat is te verhelpen! 3 keer per dag 2 geheel plantaardige Vermagerings-tabletjes en u bereikt uw ideale gewicht! Kuur voor een maand f 20,—

Tevens uit voorraad leverbaar meer dan 40 kruidenmengsels o.a. Hoge Bloeddruk, Slape-loosheid, Vernauwde Bloedvaten, Spataderen, Hoofdpijn, Migraine, Zenuwen. Kuur voor een maand f 15,—

NIEUW

Behalve de soorten Vermagering, Vochtafdrijvend en Zenuwen, nu ook Hoge Bloeddruk, Rheumatiek en Vernauwde Bloedvaten in tabletvorm verkrijgbaar. Maandkuur f 20,—

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5, 2011 WL Haarlem. Tel. 023 - 312882, b.g.g. 023 324806. Postgiro 190609.

De Raad der Chr. Geref. Kerk te Werkendam deelt met droefheid en verslagenheid mede, dat de Heere op Zijn tijd, geheel onverwacht uit hun midden heeft weggenomen hun mede-amtsbroeder

J. VAN DE WERKEN

op de leeftijd van 48 jaar en 10 maanden.

Vele jaren heeft hij in alle getrouwheid en met de liefde van zijn hart de gemeente als diaken en organist mogen dienen. De Heere ondersteune zijn vrouw, kinderen, ouders en schoonouders en heilige deze roepstem aan ons aller hart.

Psalm 90 : 12.

NAMENS DE KERKERAAD:

DS. A. VAN HETEREN, PRAESES
G. OLDENBURG, SCRIBA

Werkendam, 26 september 1982.

Tijdens de achterliggende weken hebben wij u informatie verstrekt over de blijvende noodzaak van onze landelijke schoolbegeleidingsdienst. Er zijn duizenden brieven uitgereikt en - dank u wel, vaders en moeders - een heleboel positieve reacties binnengekomen.

't Is al gauw 8 oktober!
Hebt u uw formulier
al ingeleverd?

De tijd gaat snel: degenen die het formulier nog niet hebben geretourneerd, vragen wij dringend: doe het nú. 't Scheelt zó veel werk als alles vlot kan worden afgewikkeld. Het B.G.S. kan dan - gesterkt door uw steun - voortgaan met het geven van principiële verantwoorde schoolbegeleiding.

Stichting Begeleidingscentrum

Gereformeerd Schoolonderwijs

Uit reacties is gebleken, dat ook mensen die geen kinderen op de door ons begeleide kleuterscholen en lagere scholen hebben toch van harte het werk van het B.G.S. willen steunen. Wij zijn u daarvoor zeer dankbaar. Wanneer ook u meent financieel te kunnen helpen, kunt u dat doen door uw bijdrage over te schrijven op postrek. 4296058 t.n.v. Stichting B.G.S. te H.I. Ambacht met vermelding: extra bijdrage.

Stationssingel 50
Tel. 08385-13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

U bent ook dit jaar weer hartelijk welkom op „De Verrassing"

Pension voor jong en oud. Bungalows en starcaravans.

Zondag eerbiedigend. Bespreek tijdig.

Postbus 302, 1794 ZG, Oosterend-Texel.
Tel. 02223-661 of 391